

Seletuskiri

Vabariigi Valitsuse korralduse „Eesti teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukava 2021–2035“ koostamise ettepaneku heakiiitmine“ eelnõu juurde

1. Sissejuhatus ja eesmärk

Lähtudes riigieelarve seaduse §-dest 19 ja 20 ja Vabariigi Valitsuse 13. detsembri 2005. aasta määruse nr 302 „Strateegiliste arengukavade liigid ja nende koostamise, täiendamise, elluviimise, hindamise ja aruandluse kord“ § 5 lõikest 1, teevad Haridus- ja Teadusministeerium ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium Vabariigi Valitsusele ettepaneku koostada „Eesti teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukava 2021–2035“.

Arengukava koostamise ettepanekus põhjendatakse arengukava koostamise vajadust, antakse ülevaade valdkonna hetkeolukorrast, olulisematest lahendamist vajavatest väljakutsetest ja esialgsetest eesmärkidest. Samuti tutvustatakse väljatöötamise kavatsuses arengukava väljatöötamise protsessi ja ajakava.

Eesti teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukava 2021–2035 koostamist juhivad Haridus- ja teadusministeerium (edaspidi *HTM*) ning Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium (edaspidi *MKM*) võrdsetel alustel.

„Eesti teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukava 2021 – 2035“ (edaspidi *arengukava*) väljatöötamiskavatsust on arutatud Teaduspoliitika komisjoni ning Innovatsioonipoliitika komisjoni 6. mai 2019. aasta ühisistungil ning Vabariigi Valitsuse Teadus- ja Arengunõukogu 7. mai 2019 istungil. Probleemide valideerimiseks korraldati seminar 20. märtsil 2019. a.

Arengukava koostamise ettepaneku ja seletuskirja koostasid Haridus- ja teadusministeeriumi teadusosakonna juhataja Katrin Pihor, katrin.pihor@hm.ee, tel 7 35 0170 ja Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi nõunik Martti Kalvik, martti.kalvik@mkm.ee, tel 625 6464.

Eelnõu juriidilise ekspertiisi tegi Haridus- ja Teadusministeeriumi jurist Kadi Mölder, kadi.molder@hm.ee, tel 735 0234.

2. Eelnõu sisu

Arengukava koostamise eesmärk ja vajadus

Uue arengukavaga kujundatakse Eesti eeldusi, tingimusi ning vajadusi arvestav Teadus- ja Arendustegevuse ja Innovatsiooni (edaspidi *TAI*) ja ettevõtluse poliitika, mis aitaks kaasa tootlikkuse kasvu kiirendamise ning teadusmahuka ühiskonna arendamise kaudu Eesti kestlikkusele ja elanike heaolu kasvule. Arengukavas seatakse üldeesmärk ja alaeesmärgid, poliitikainstrumendid, ja juhtimisskeem¹.

¹ § 19. Strateegilised arengudokumendid

(3) Valdkonna arengukava on arengudokument, milles määratakse terviklikult ühe või mitme poliitikavaldkonna **üldeesmärk**, **alaeesmärgid** ja nende mõõtmist võimaldavad **mõõdikud** ning **poliitikainstrumendid (meetmed)**, mille kaudu seatud eesmärgid plaanitakse saavutada.

(5) Programm on arengudokument, milles määratakse tulemusvaldkonna alaeesmärgi saavutamisele suunatud meetmed, mõõdikud, tegevused ja rahastamiskava.

§ 20. Strateegiliste arengudokumentide koostamine, elluviimine ja muutmine

(2) Valdkonna arengukava koostatakse vähemalt eelarvestrateegia perioodiks. Valdkonna arengukava **kinnitab Vabariigi Valitsus**, kui seadusest ei tulene teisiti. Valdkonna arengukava esitatakse enne kinnitamist Riigikogule arutamiseks.

(4) Programm koostatakse kooskõlas eelarvestrateegia perioodiga. Programmi kinnitab minister. Kui programmi eesmärgi saavutamise panustavad mitu ministeeriumi, kinnitavad ministrid kogu programmi või jaotatakse programm osadeks, mille ministrid kinnitavad.

<https://www.riigiteataja.ee/akt/107072017038>

Teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ja ettevõtluse ning turismi – ühises strateegilises raamistikus käsitlemise tingib vajadus tekitada nimetatud valdkondade vahel senisega võrreldes suurem sünergia ja sidusus.

Ühise arengukava koostamise ülesande andis Vabariigi Valitsus MKMile ja HTMile 07.06.2018. a, kiites heaks „Kõrghariduse ja teaduse pikaajalise rahastamise kava koostamise ja organisatsioonide tegevuse ümberkorraldamise rakkerühma ettepanekute rakendamise tegevuskava“.

Arengukava üldeesmärgi sõnastamisel tuleb arvestada 27.06.2018. a Teadus- ja Arendusnõukogu (edaspidi TAN) otsusega: „Koostatava uue arengukava põhifookus suunata tootlikkuse ja lisandväärtuse kasvule nii lühikeses, keskmises kui ka pikas perspektiivis, selleks erasektori TA investeringute kasvu soodustades.“.

Kavandatava arengukava eesmärk on luua konkurentsivõimelised tingimused tootlikkuse ja heaolu kasvuks ning ühiskonna kestlikkuse tagamiseks teadus- ja arendustegevust, innovatsiooni ja ettevõtlust soosiva tõhusa poliitika kaudu.

Arvestades arengukava koostamise ettepanekus toodud Eesti TAI süsteemi ja ettevõtluse arenguvajadusi, seatakse arengukavale järgmised alaeesmärgid (eesmärkide sõnastuse täpsustamine ja mõõdikute seadmine toimub edasise protsessi käigus):

1. Eesti teadus on kõrgetasemeline, mõjus ja mitmekesine.
2. Eesti ühiskonna (sh majanduse) areng tugineb teaduspõhiste ja innovaatilistele lahendustele.
3. Eesti ettevõtluskeskkond soodustab targa ettevõtluse kasvu, kõrgema lisandväärtusega toodete ja teenuste eksporti ning investeringuid.
4. Eesti on turismisihtkohana eristuv, ligipääsetav ning Eesti ekspordib kõrge lisandväärtusega turismitooteid- ja teenuseid.

Teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni arengu kindlustamiseks sõlmiti 18. detsembril 2018. a erakondade, teadusasutuste, teadlaste ja ettevõtlusorganisatsioonide esindajate vahel kokkulepe. Leppega lubasid erakondade esindajad toetada avaliku sektori TAI rahastamise tõstmist 1%-ni SKP-st ning selle edasist hoidmist vähemalt samal tasemel, teadusasutuste ja teadlaste esindajad võtsid kohustuse tagada kõrgetasemeline teadus ning eelisarendada Eesti majanduse ja ühiskonna arengule suunatud valdkondi ning ettevõtlusorganisatsioonide esindajad kinnitasid valmisolekut aidata kaasa Eesti majanduse innovaatilisemaks muutmisele ning ettevõtete koostöö hoogustamisele Eesti teadlaste ja teadusasutustega. Kavandatavas arengukavas lepitakse täpsemalt kokku eelpool nimetatud kohustuste sisu.

Perioodil 2014–2020 käsitlesid eelpool nimetatud poliitikavaldkondi vastavalt „Eesti ettevõtluse kasvustrateegia 2014–2020“ (MKMi vastutusallas) ning Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia 2014–2020 „Teadmistepõhine Eesti“ (HTMi vastutusallas). Tulenevalt vajadusest suurendada riigi poliitikavaldkondade sidusust ja sünergia, kajastatakse kavandatavas arengukavas lisaks eelnimetatud poliitikavaldkondadele ka turismivaldkonna arengusuunad, mis perioodil 2014–2020 olid käsitletud „Eesti riiklikus turismiarengukavas 2014–2020“.

Valdkonna arengukava koostamise ettepanekus esitatakse: 1) arengukava koostamise vajaduse põhjendus koos valdkonna olukorra analüüsiga; 2) koostatava arengukava üldeesmärk; 3) arengukava rakendamisega kaasnevate mõjude esialgne hinnang; 4) koostamise eest vastutav minister; 5) valdkonna arengukava koostamise ja kaasamise korralduse ajakava. (<https://sites.google.com/site/eelarvejuhend/3-strateegiline-planeerimine/2-3-valdkonna-arengukavade-protsess>)
Mõjude metoodika: https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/elfinder/article_files/mojude_hindamise_metoodika.pdf

Samuti lähtutakse arengukava koostamisel „Tööstuspoliitika roheline raamat 2030“ eesmärkidest ja väljakutsetest.

Arengukava eesmärkide ja lahendusteede seadmisel arvestatakse jooksvalt nii „Eesti 2035“ arengustrateegiaga kui ÜRO säästva arengu eesmärkidega. Arengukava koostamise käigus luuakse selged seosed Haridusstrateegia 2035 ja teiste asjakohaste valdkondlike strateegiatega juhtrühma liikmete osaluse kaudu nimetatud strateegiate koostamisel. Arengukava koostamise eest vastutavad võrdsetel alustel nii väliskaubandus- ja infotehnoloogiainister kui ka haridus- ja teadusminister, kaasatuna majandus- ja tööstusminister.

Väljatöötamiskavatsuses antakse kõigepealt ülevaade teaduse, arendustegevuse, innovatsiooni ja ettevõtluse (sh turismivaldkonna) hetkeolukorrast ja peamistest arenguvajadustest. Seejärel sõnastatakse arengukava üldeesmärk ja esialgsed alaeesmärgid, esitatakse esialgne mõjude analüüs ning viimaks kirjeldatakse arengukava koostamise korraldust ja ajakava.

Eelnõu koosneb kolmest punktist.

Punktiga 1 kiidetakse heaks ettepanek koostada „Eesti teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukava 2021 – 2035“.

Punktis 2 määratakse arengukava koostamise eest vastutavateks ministriumiteks Haridus- ja Teadusministeerium ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ning arengukava väljatöötamises osalevateks ministriumideks kõik teised ministriumid ja Riigikantselei.

Punktiga 3 tehakse Haridus- ja Teadusministeeriumil koostöös Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga esitada arengukava Vabariigi Valitsusele heakskiitmiseks 2020. aasta märtsis.

3. Korralduse mõjud

Arengukava elluviimisega kujundatakse Eesti eeldusi, tingimusi ning vajadusi arvestav TAI ja ettevõtluse poliitika, mis aitaks kaasa tootlikkuse kasvu kiirendamise ning teadusmahuka ühiskonna arendamise kaudu Eesti kestlikkusele ja elanike heaolu kasvule. Esialgne mõjude analüüs valdkondade lõikes on välja toodud arengukava koostamise ettepanekus (vt lisa).

Põhjalikum analüüs meetmete lõikes tehakse arengukava koostamise käigus, kui meetmete rakendamisega kaasnevat olulist mõjusid hinnatakse koostöös partneritega.

4. Korralduse rakendamiseks vajalikud kulud

Arengukava koostamisega seotud kulud kaetakse Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga tegevuskulude eelarvest.

5. Korralduse jõustumine

Korraldus jõustub üldises korras.

6. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks ministeeriumitele ja Riigikantseleile ning arvamuse avaldamiseks positiivselt evalveeritud teadus- ja arendusasutustele, SA-le Eesti Teadusagentuur, Eesti Teaduste Akadeemiale, Eesti Noorte Teaduste Akadeemiale, Teenusmajanduskojale, Eesti Töoandjate Keskliidule, Eesti Kaubandus- ja Tööstuskojale, Eesti Spaaliidule, Finance Estoniale, MTÜ Eesti Maaturismile, Eesti Hotellide ja Restoranide Liidule, Eesti Turismifirmade Liidule, Eesti Meretööstuse Liidule, Eesti Elektroonikatööstuse Liidule, Eesti Ehitusmaterjalide Tootjate Liidule, Eesti Keemiatööstuse Liidule, Eesti Metsa- ja Puidutööstuse Liidule, MTÜ Logistika ja Transiidi Assotsiatsioonile, Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liidule, Eesti Puitmajaliidule, Trüki- ja Pakenditööstuse Liidule, Eesti Konjunktuuriinstituudile, Eesti Kaupmeeste Liidule, Eesti Plastitööstuse Liidule, Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioonile, Eesti Mööblitootjate Liidule, Mäetööstuse Ettevõtete Liidule, Eesti Rõiva- ja Tekstiililiidule, Eesti Toiduainetööstuse Liidule, Eesti Masinatööstuse Liit MTÜ-le, Eesti E-kaubanduse Liidule, Eesti Elektritööstuse Liidule, Eesti Kaitsetööstuse Liidule.

Mailis Reps
haridus- ja teadusminister

Kert Kingo
väliskaubandus- ja
infotehnoloogiaminister